

GOSPODARSKI VESTNIK

Št. 4.

V Gorici, dne 1. aprila 1925.

Leto III.

Izhaja enkrat na mesec. Stane letno
10 lir. Posamezna številka 1 lro.

Uredništvo in uprava v Gorici, Via S.
Giovanni šte. 6., I. nadstr.

Ponatis je dovoljen s popolno navedbo vira.

Pa ponovimo.

Naš zadnji uvodni članek »IZPA-METUJMO SE!« je vzbudil v nekaterih krajih, kakor nam poročajo, živahno razpravljanje. Tudi v našem uredništvu so se oglasili nekateri čitatelji, ki nam dajejo prav, a tudi taki, ki nam ne verujejo. Vsem tem, kakor tudi drugim, ki bi mislili, da so naše trditve pretirane, odgovarjamo sledeče:

Naše ljudstvo je že dosti grešilo in še vedno greši v svojo veliko gospodarsko škodo pri nakupovanju kmetijskih potrebščin na sploh, a prav posebno pri nakupovanju umetnih gnojil, modre galice, itd. Grehi so se delali iz nevednosti in nepoučenosti, a grešilo se je tudi iz trme in namišljene prebrisanosti. V obeh slučajih pa kazen ni izostala.

Naše navedbe o poškodovanih trtnih nasadih, ožgani turšici, osmojenih travnikih, itd. so popolnoma točne. Razumljivo je, da ne bomo tukaj navajali nikakih imen. A če se želi kdo prepričati na lastne oči o istini naših trditev, smo mu na popolno razpolago. Le v uredništvu naj se oglasi. Marsikdo sicer skriva sad svojega nepreudarnega ravnanja, a zaman. Ljudstvo je »uspehe« takega ravnanja videlo, ker cele njive požgane turšice ni moč skriti.

Na številnih predavanjih, ki so se vršile z našim posredovanjem, so se predavatelji dotaknili tudi teh neprijetnih spominov. In z uspehom. Iz ust neposredno prizadetih so se prepričali, koliko škode trpi naš kmet brez potrebe in po lastni krivdi. Na enem teh predavanj je neki umen kmetovalec navedel

pred vsemi poslušalci javno sledeči slučaj:

»Kupil sem v trgovini 10 kg čilskega solitra in ga vsul v sod, poln gnojnice. Ko sem pri polivanju prišel na dno, se mi je vsulo krog 5 kg ničvrednega peska iz posode. Vem, da tega peska nisem spravil vedoma nikoli v sod, ker vanj sem vsul le soliter, ki sem ga kupil. In prepričan sem, da je bil pesek pomešan med solitrom. Res, da sem plačal svoj soliter v dotični trgovini nekoliko ceneje, kakor bi ga kupil pri Kmetijskem društvu v Gorici. Nižja cena pa je le navidezna. V resnici pa je bil moj soliter dvakrat dražji. In zraven tega še brez učinka, tako da sem trpel dvojno škodo. Ta šola me je izučila. Danes jemljem le zajamčeno blago, tudi če je navidezno dražje, le pri Kmetijskem društvu v Gorici.«

Ta resnična pripomba praktičnega poljedelca govori več in bolj glasno, kakor najlepši članek. Dokaz je to, da prihaja tudi med našega kmeta spoznanje, kje naj išče solidno blago in da se naše ljudstvo izpametuje. Seveda se to zgodi, še le, ko je škoda že napravljena.

Mi od svoje strani ponavljamo le, kar smo zadnjič pisali: polagamo vsem na srce, naj bodo prav previdni pri kupovanju umetnih gnojil, galice, žvepla, in naj ne nasedajo ljudem, ki jim je le za dobiček. Imamo organizacije, ki se pošteno trudijo, da priskrbijo ljudstvu dobro in zajamčeno blago. In le te se oklenimo, pri teh jemljimo vse potrebščine za svoja gospodarstva.

Zadružništvo

Kozman Avgust:

DOLŽNOSTI ZADRUŽNIKOV.

Dolžnosti zadružnikov napram zadrugi so natančno označene v zadružnem zakonu in v pravilih posamezne zadruge. O teh dolžnostih ne bom razpravjal, ker so večini naše javnosti že znane.

Razpravljati pa hočem o dolžnostih, ki jih zakon ne vsebuje. Te so *moralne* dolžnosti zadružnikov.

Pribiti moram, da se naši zadružniki v veliki večini brigajo za svoje zadruge le toliko, kolikor jih vodstvo zadruge prisili. Tako vidimo, da so občni zbori naših zadrug po večini pičlo obiskani. Največkrat se zgodi, da mora vodstvo po dvakrat sklicati občni zbor, ker ni prvokrat sklicani občni zbor sklepčen. Največkrat se doseže tudi pri drugem sklicanju komaj zadostno število prisotnih zadružnikov, kakor ga za sklepčnost zahtevajo pravila. To je vse kakor nezdrav pojav. Zadružništvo temelji ravno na medsebojni podpori zadružnikov in na medsebojnem zanimanju. V zadružništvu je v največji meri zapopaden izrek: »Vsi za jednega, jeden za vse«. A žalibog večina zadružnikov tega ne razumeva. In večkrat se vsled premalega zanimanja zadružnikov pokažejo kasneje zle posledice. To je povsem razumljivo. Občni zbor zadruge je največje zborovanje zadružnikov, je najvišja oblast celotne uprave vsake zadruge. Na občnem zboru dobi vsak zadružnik besedo in lahko izrazi svoje misli v prosep in uspevanje zadruge. Če pa na tem nihče ne nastopi, drugi zadružniki niso poučeni o vseh zadevah zadruge. Nato pričnejo navadno šele po občnem zboru govoriti med prijatelji in znanci o zadružnih zadevah in tako pridejo v javnost govorice, ki niso utemeljene in vsled katerih nastanejo grda

sumničenja. Ugled zadruge začne padati. Zadruga začne bolehati. Škodo imajo vsled tega pa zadružniki sami. To grdo navado imajo naši ljudje sploh, da, bodisi iz lahkomišelnosti, bodisi iz neznanja važnosti udeležbe občnega zbora, bodisi iz škodoželjnosti, in največkrat pa iz lenobe, se ne udeležijo občnega zbora in da potem raznašajo različne škodljive govorice.

Za to je prva in najvažnejša *moralna* dolžnost posameznega zadružnika, da se vsakega občnega zbora redno in točno udeleži, da na občnem zboru, brez ozira na osebe, pove svoje mnenje in stavi svoje predloge. Udeležba pri občnih zborih naših zadrug je tudi važna s stališča pravilne uprave. Marsikaterikrat se pripeti, da se občnega zbora kakor zadruge udeleži le toliko članov, da se s težkočo more izvoliti, (ako so volitve na dnevnem redu), načelstvo in nadzorstvo. Vsled tega se večkrat izvolijo v vodstvo zadruge popolnoma nezmožni ljudje. In če potem zadruga propade, kedo je temu kriv? Ali so morebiti oni, recimo, nezmožni člani načelstva in nadzorstva krivi? Ne! Krivi so vsi zadružniki, ker se niso pravočasno pobrigali, da bi izvolili v načelstvo in nadzorstvo zmožnih ljudi. Vse zvonjenje po toči nič ne pomaga. Prej si morajo zadružniki dvakrat premisliti, predno koga izvolijo v načelstvo in nadzorstvo. Res je, da večkrat na občnem zboru ni časa, da bi se sposobnosti posameznih oseb preštetavale. Zato je primerno, da odstopajoče vodstvo pred občnim zborom skliče sestanek vseh zadružnikov, na katerem naj se določijo osebe, ki naj jih preuči eden ali drugi član občnemu zboru v izvolitev v načelstvo in v nadzorstvo. Na takem, imenujmo ga, »volilnem« sestanku se lahko zadružniki posmenijo o v številu prihajajočih oseb popolnoma slobodno, imajoč pred očmi

le dobrobit zadruga in s tem tudi lastni dobrobit.

Druga moralna dolžnost izvira iz pravice združnikov, da več dni pred občnim zborom pregledajo računške za- ključke in bilanco, ki jih glasom pravil razprostre načelstvo ali nadzorstvo v društvenih prostorih vsem članom na ogled. To je potrebno, da stori vsak za- družnik. Na občnem zboru pri čitanju posameznih postavk bilance si ne more nihče v naglici napraviti jasne slike stanja zadruga. Znano je, da treba bi- lanco znati čitati. Sicer je to težko za neposvečenca, ali tudi temu se da odpo- moči. Na omenjenem volilnem sestanku lahko jeden izmed podučeni- h združnikov z bilanco v rokah razloži go- spodarsko stanje zadruga in poda k po- sameznim postavkam pojasnila. Nato naj se posamezne postavke razpravlja- jo in končno naj se vzame v pretres celotna bilanca. Takoj bo potem jasno, je-li načelstvo in nadzorstvo v pretečeni poslovni dobi storilo svojo dolžnost in ali je vredno, da ostane še nadalje v službi. Ako ni storilo svoje dolžnosti, treba takoj izvoliti drugo. Z zani- manjem za osebe, ki naj še pridejo v vodstvo, bo morebiti prihranjena marsi- katera bridka ura udeleženi- m združ- nikom.

Zadružna zveza v Trstu:

REGISTRIRANJE ZAPISNIKOV OBČNIH ZBOROV NI POTREBNO.

Vsled raznih dopisov, ki jih je Za- družna zveza dobila od svojih članic, je naslovila na kr. finančno intendanco v Trstu sledeče pismo:

»Prosimo, da nam kr. intendantca blagovoli izdati kot pristojna oblast svoje mnenje v sledečem slučaju: Naše kmečke posojilnice sporočajo v zmislu tozadevnih zakonitih določb kr. kazens- skemu in civilnemu sodišču v Pulju ime- na novoizvoljenih članov načelnštva. Tej prijavi prilagajo tudi zapisnik ob- čnega zbora, ki je izvolil nove odborni- ke. In sodišče v Pulju zahteva, da mora- jo biti ti zapisniki registrirani pri re- gistracijskem uradu, dočim sodišče v Trstu tega ne zahteva.

Očividno je, da je eno ali drugo so- dišče v zmoti, ker ne bi bilo dopustno, da se v Pulju nekaj zahteva, kar v Trstu ni potrebno. Ker pa želimo, da se zakon točno izvaja, prosimo, da nam daste na- vodil, kako naj postopamo v tej zadevi.»

Odgovor, ki ga je dobila Zadružna zveza od finančne intendance, se glasi:

»Zapisniki, ki jih omenjate v svo- jem dopisu, niso podvrženi registri- ranju.»

Ž i v i n o r e j a

Živinozdravnik G.:

O REZANJU DOMAČIH ŽIVALI.

Rezanje ali skapljanje domačih ži- vali je pač že tako staro, da je bilo v ve- ljavi že takrat, ko si je človek udomačil njemu koristne živali. Pod rezanjem ra- zumemo to, da operativnim potom od- vzamemo domači živali spolne žleze. Prav gotovo je, da je bilo rezanje sam- cev poprej razvito, nego rezanje samic. To pa iz enostavnega razloga, ker so

spolne žleze samcev »operaterju« lažje dostopne, nego žleze samic.

Kaj hočemo doseči z rezanjem?

Rezana domača žival je radi odstra- njenega spolnega nagona veliko mirnej- ša. Vprežne živali, posebno voli in skop- ljeni konji, se dajo od voznika veliko lažje voditi in uporabljati za delo, nego biki in žrebci. Tudi so rezane domače živali manj nevarne človeku in tudi dru- gim domačim živalim. Na paši rabijo rezane domače živali, samci in samice,

manje nadzorstva, ker so bolj mirne. Rezano živali dajo tudi meso boljše vrste; tudi opitati jih je veliko lažje, kar je silno velikega gospodarskega pomena. Živali, katere smatramo vsled njih rašče ali pa plemena za manje vredne, izločimo iz reje potom rezanja in prepustimo tako vedno najboljše živali za plemo. Ta izbor najboljših plemenskih živali za nadaljno oploditev je temelj zboljšanja vsake živinoreje.

V kateri starosti naj pustimo rezati?

Konja pustimo rezati, ko je star okoli enega leta. Ako je žrebe slabotno, počakamo lahko še eno leto, ker zraste nerezanemu žrebičku bolj močno ož kostje in mišičje. Samo, ako bi žival postajala v drugem letu nadležna in bi jo bilo težko krotiti, bi ne preostajalo drugega, nego rezanje.

Bikce režejo ponekod že dva do tri mesece po rojstvu, toda samo tam, kjer prodajajo dorastle vole kot pitano žival mesarju. V naših krajih, kjer si želimo po največ dobrih vprežnih volov, je čas rezanja 6. do 12. mesec.

Starost, ko naj se pusti rezati oven ali kozel je šesti do osmi teden. Mlade mrjaške režemo v tretjem do četrtem tednu starosti. Stare svinje, tudi take, ki so že večkrat skotile, lahko režemo v vsaki starosti. Priporočljivo je rezati posebno one svinje, ki smo jih že odmenili za zakol, ker jih potem lažje opitamo in njih meso je bolj okusno. *V kakšnem letnem času naj režemo?*

Obče vlada mnenje, da mrz ali pa vročina vplivata na celenje rane, katera nastane pri rezanju. To mnenje ne drži. Vendar priporočamo, konje in govejo živino rezati, in to iz čisto gospodarskih in praktičnih ozirov, na pomlad ali pa pozno na jesen. To pa iz razloga, ker v tem času živali ne nadlegujejo muhe in se to delo veliko lažje opravlja, nego v trdi zimi.

Napačno bi bilo, postaviti rezane živali v kak zamazan hlev. Tudi morajo dobiti živali dovolj dobre stelje. Ako bi

se stelja preveč prašila, bi bilo dobro isto poskropiti z vodo.

Toplokrvne, odrastle konje privežemo po rezanju tako, da ne morejo živali pet dni leči. Konj to z lahkoto prenese. Okoli enega leta stara žrebeta privežemo tako, da ne morejo leči 48 ur. Bolj mladih, rezanih žrebičkov ne puščajmo vsaj nekaj ur prosto letati okoli radi nevarnih, naknadnih krvavljenj.

Ing. Podgornik Anton:

REJA PUJSKOV PO SKOTITVI DO
ODSTAVLJANJA.

(Konec.)

Pujski se hitro privadijo na vsako krmilo, ki je njih starosti primerno. Ako množino posameznih krmil (sladko kravje mleko, ovsen zdrob, ječmenov zdrob, turščičin zdrob, ovseno, ječmenovo ali turščičino moko, krompir itd.) od dne do dne polagoma višamo, potrebujejo pujski vedno manj materinega mleka. Zato pa lahko začnemo pujske brez vsake škode odstavljeti, ko imajo 8 tednov. Odstavljanje se mora izvršiti počasi, kar je svinji in pujskom samim v korist. V ta namen popolnoma ločimo pujske od svinje, ako nismo tega že dozdej storili, in jih začnemo v njih oddelku bolj obilno krmiti. K svinji jih puščamo najprej le še po trikrat na dan, pozneje le še po dvakrat in slednjič le še po enkrat na dan. Priporoča pa se, odstavit najprej močnejše pujske, šibkejše pa je pustiti sesati vsaj še nekaj dni, da ne zastanejo še nadalje v svojem razvoju, pač pa da čimprej dotečejo svoje krepkejše vrstnike. Takšno odstavljanje prestanejo dobro svinja in pujski. Pri svinji se mleko polagoma zasuši, na vimenu se ne pojavi nobena bolezen, mlečnost svinje se ohrani tudi za bodočnost, med tem ko prezgodnja in prenapla odstava lahko močno oškoduje mlečnost svinje ob prihodnjih skotitvah. Ako ima svinja tudi po odstavi pujskov še obilo mleka, kar pa se le redkokdaj pripeti, je treba

izmolsti mleko iz še neusahlih seskov in istočasno prenehati s predobrim in pretečnim krmljenjem. Ko pride svinja popolnoma ob mleko, začnimo jo zopet tečno krmiti, da se čimprej opomore in okrepi. Odločno se odsvetuje, odstavljati pujske že v starosti 4 ali 5 tednov, kar je ponekod danes bolj v navadi, nego v predvojnem času. V tej starosti pujski še ne morejo predelati in prebaviti toliko krme, ne da bi zastali v svojem razvoju in rašči. Prezgodaj odtegnjenega materinega mleka torej ne morejo pogrešati brez zlih posledic. Je sicer res, da marsikateri kupec raje kupi 4 do 5 tednov stare pujske nego starejše in to navadno iz edinega razloga, ker so starejši pujski dražji. Kdor pa je le enkrat natančno opazoval, kako lepo se razvijajo pujski, ki so bili odstavljeni v starosti 8 do 10 tednov, ne bo nikdar več kupil 4 do 5 tednov starih pujskov, pa če so ti tudi cenejši. Posebno moramo paziti, da niso za pleme namenjeni pujski prezgodaj odstavljeni. Včasih se odstavijo pujski, ki so blizu 4 tedne stari, tudi iz tega vzroka, ker se svinja začne goniti ali bukati po 3 do 4 tednih po skotitvi, vsled česar dobijo pujski pogostoma lahko drisko. Toda ta driska ni nevarna in se pri pujskih, ki že dobivajo drugo krmo, navadno ne pojavi, ali pa se pojavi le v neznatni meri. Začnimo torej pujske privajati na krmo že v starosti 2 do 3 tednov.

Ker je mladim prasičkom neobhodno potrebna dobra oskrba in redno krmljenje, je izročiti vso strežbo doječe svinje in sesajočih mladičev vedno večji in izkušeni osebi. Ako ne more gospodinja sama krmiti živali, mora pa vsaj strogo paziti, da se ne napravijo pri krmljenju velike napake. Pred vsem je prepričati, da se živali ne prenakrmijo in prenasitijo. Vsaka prehitra menjava krmil pri krmljenju doječe svinje bi lahko slabo vplivala na njeno mlečnost. Posebno poleti krmimo zelo previdno nov krompir, ki navadno povzroči spremembe v starkinem mleku. Ako daje mo mladim živalim kravje mleko, je

treba biti posebno ob času prehoda od suhega k zelenemu krmljenju prav zelo previden, da se prepreči driska in druge bolezni pri pujskih. Ako se pojavi, da pujski nepričakovano zastanejo v rašči v starosti 5 do 7 tednov, da tekajo nemirno sem in tja po hlevu ali da pijejo gnojnico, nam vse to dokazuje, da njih prebavila niso v redu. Glejmo posebno v takih slučajih na največjo snažnost korita in posode za krmljenje. Pripravljajmo in skuhajmo vsa krmila le sproti pred vsakim krmljenjem. Med krmo primešavajmo v prah zdrobljeno kredo ali fosforovokislo apno. Ako pujskov ne moremo puščati redno na prosto, kjer si lahko sami poiščejo zemeljskih snovi, devajmo jim zemljo, lesno oglje in pepel v hlevski kot iz že prej navedenih vzrokov. Ako bi ta sredstva ne pomagala, potem je starkino mleko krivo, da so pujski bolni na prebavilih. Priporočljivo je v takem slučaju odstaviti pujske takoj in jih krmiti le s sladkim kravjim mlekom.

K dobri in pravilni vzreji pujskov spada tudi dober zrak, primerna gorkota (15 do 18° C) ter snažno, suho in toplo ležišče v svinjaku. Obenem moramo skrbeti, da pridejo mladiči v starosti 10 do 14 dni s svinjo vred vsaj po par ur na dan na prosto, če je le vreme lepo in dovolj gorko. Le pujski, ki se lahko zadostno gibljejo in tekajo v primernem tekališču, se ob primerni dobri in zdravi hrani lepo razvijejo in ostanejo zdravi. Solnčna svetloba, gibanje in vdihovanje svežega čistega zraka pospešuje pri pujskih ješčnost in dobro ter lahko prebavo pokladanih krmil. Nezadostno gibanje in stalno bivanje v tesnem oddelku v svinjaku je le premnogokrat krivo, da pujski slabo uspevajo. To opažamo posebno v mrzlem zimskem času, ko ne morejo pujski na prosto vsled mraza. Mladiči, ki se premalo gibljejo, kaj radi dobijo skrivljen hrbet, velik trebuh, kratko truplo in krive noge. Zato puščajte mlade prasičke ob ugodnem vremenu kolikor mogoče na prosto.

Dr. Aldrighetti Faust:

RAZMERE V ŽIVINOZDRAVNIŠKEM OKROŽJU GORIŠKE OKOLICE

(Dalje.)

Prevedel Gorkič France.

Četrta točka, o kateri sem obljubil razpravljati je: *umno oskrbovanje in zatostno krmljenje.*

Že takoj v početku svoje razprave sem omenil, da skoraj vsi živinorejci hudo grešijo v tem, ker mislijo, da je pri živini odvisno vse od pasme, a le malo ali nič od krmljenja. — Veliki živinorejski strokovnjak Santon je pisal: naj bolj pravilno krmijo živino oni, kdor jo zadostno krmijo. — Tako morajo imeti teleta po odstavitvi na razpolago seno ali mešanico sena in trave, kolikor hočejo, in 1 kg zrnja, ki naj bo, po razmerah živinorejca, oves ali koruza, rž itd.

V vseh občinah živinozdravniškega okrožja v resnici le malo poznajo oljnate tropine ali pogače (o katerih bom pisal pozneje), $\frac{1}{3}$ kg oljnatih tropin odgovarja 1 kg zrnja.

Krmi naj se vsaj trikrat na dan in vedno ob dotični uri.

Za bika je najprimernejša krma do bro seno in zdrobljen oves, ki naj se poklada v odmerkih od 1 do 3 kg na dan.

Enako velja za vprežno govejo živino, le da se tej ne poklada oves kot močno krmilo, temveč koruza ali pogača.

Iz očitnih razlogov mora biti krma mlečnih krav zadostna in tečna, ker take krave morajo s to hrano živeti, rasti, delati in proizvajati mleko.

Profesor Zanelli je imel običaj trdit: s 3 kg sena na dan krava ne pogine lakote, s 6 kg živi in daje majhen pridelek, a ne krije stroškov, z 12 kg živi in krije vse stroške, s 16 kg živi, krije vse stroške in daje še čisti dobiček.

Treba je še nekaj povedati: V nobeni občini okrožja nisem zapazil, da bi se običajni piči, ki se pridela na kmetiji, kakor travi, senu itd., dodajale še

druge snovi, ki izpopolnjujejo krmo bodisi vsled svoje količine, bodisi vsled kakovosti in redilne vrednosti.

Naj naštejemo nekaj izmed onih iz prve skupine, ki zvišajo količino razpoložljive piče: drevesno listje, žitna slama, slama stročnic (fižolovina, itd.) koruzovina, itd. — V drugo skupino, ki zvišajo redilno vrednost krmil, spadajo: oljnate tropine ali pogače, in nekateri drugi obrtni izdelki, n. pr.: redilni prašek.

Raba drevesnega listja za živinsko krmo je vedno važna, prav posebno pa v takih letih, ko primanjkuje sena vsled suše. Redilna moč listja je enaka oni travniških trav. Večkrat pa jo še prekaša. Jako dobičkanosno se more uporabljati tudi trtno listje in rožje, ki ga lahko pokladamo v razmerju 2 do 3 kg vsaki živali. Prav redilno je murvino lipino, akacijino, jelšino, vrbino in topolino listje. Prida pa ni kostanjevo, jesenovo in brestovo listje, ki baje vpliva slabo na okus mleka. Tudi orehovo listje ni priporočljivo, ker povzroča znižanje mlečne količine in ker vsebuje lahke strupene snovi. Enako velja za lavorikino listje.

Trtino listje se poklada, ako je bilo dobro oprano od dežja, ali pa če smo je zadostno sprali v čisti vodi, da se tako odstrani galična raztopina. Žitna slama in slama stročnic bi se morala bolj uporabljati za krmo, kakor za steljo, posebno, ako smo jo zrezali na drobno s slameznicco. Manj izbirčna živina (voli, osli, mežgi), jo prav rada žre, če je po mešana med senom, ali pa če je na drobno zrezana s senom kot pravcata mešanica. Delovnim volom in kravam moremo pokladati slamo v razmerju 1 kg do $1\frac{1}{2}$ kg na vsak stot žive teže.

Koruzovina, kakor tudi kožuhovje, se rabi marsikje kot dopolnilna krma, in ne le za steljo. — Dobro ohranjene vinske tropine v kadeh ali v jamah za kisanje krme z živinsko soljo (1 do 2 kg na vsak stot tropin) so dobra hrana, ki

jo lahko pokladamo živini skozi celo zimo. Spočetka pokladajmo jih le v malih množinah pomešane med senom, da tako živino privadimo na njih okus, potem lahko dajamo dnevno 3 do 4 kg krazvam, 5 do 6 kg volom. Zrobkani turšični storži, ki jih marsikdo pokuri po zimi, zdrobljeni in skuhani v slani vodi, so precejšnjega pomena v dnevnem krmljenju goveje živine. Najboljši način uporabljanja teh storžov je ta, da jih prvo bolj na debelo zdrobimo in nekoliko osušimo v peči in jih potem zmeljemo v moko, ki jo lahko dodajamo otrobom ali pa turšični moki.

Naši živinorejci zametajo vsa ta kramila, ki so cena in ki imajo večjo ali manjšo redilno vrednost, katere pa ni nikoli podcenjevati. Radi tega morem reči, ne da bi se bal ugovora, da gre vsako leto pri nas brezhasno v kvar veliko piče in to tudi takrat, ko živina trpi lakote. — To mi je dalo povod, da omenjam tudi te slučaje v svojem poročilu.

Drugo krmilo, ki ga naši živinorejci malo ali prav nič ne poznajo, dasi ima jako visoko redilno vrednost, so oljnate tropine ali pogače. — Kaj razumemo pod to označbo? To so ostanki pri stiskanju semen za pridobivanje olja. Na trgu jih dobimo v obliki okroglih ali oglatih stisnjenih plošč pogač. Pokladamo jih živini, bodisi zdrobljene (s sekuro ali s poljubno palico) v male koščke, ki jih potem pustimo skozi dvanajst ur v gorki vodi, ali pa zmlete v prah s posebnim strojem in primešane potem rezanici slame ali drugi bolj surovi piči, ki naj bo tudi zrezana (slabši seno, vinske tropine, turšično kožuhovje, drevesno listje, itd.). Radi velike množine redilnih snovi, ki jih tropine ali pogače vsebujejo, jih smemo pokladati le v zmernih odmerkih in po gotovih načelih, da ne povzročimo nerednosti v prebavljanju in da se živina ne prenaje. Pričeti moramo z malim in še le po daljši dobi smemo priti do običajnih odmerkov, ki ne smejo presegati sledečih mej: pri *teletih* do 18 meseca $\frac{1}{2}$ kg na dan;

pri *mlečnih kravah* od $\frac{1}{2}$ kg do 2 kg na dan; pri *volih* od 2 kg do $2\frac{1}{2}$ kg na dan in pri *prasičih* $\frac{1}{2}$ kg na dan.

Iz naše države se izvaža mnogo tropin v tujino. Zakaj? Ker doma ni odjemalcev.

Omenim naj še *redilni prašek*, ki je posebne vrste redilni izvleček iz žitnega in stročnega semenja, primerno pripravljene s posebnimi kemičnimi in farmacevtičnimi preparati.

V zaključek vsega, kar sem že rekel o prehranjevanju, ponovim še, da ni število živine, ki določa dohodek hleva, pač pa obilna in dobra piča. In dve sredstvi sta, ki pospešujeta izboljšanje pasme: dobri biki in dobro krmljenje.

K. M.:

POSPEŠEVANJE ŽIVINOREJE.

V nedeljo, dne 29. marca 1925 se je vršila v Tolminu seja živinorejskega odbora za tolminski okraj, ki se je je udeležil med drugimi tudi predsednik pokrajinske živinorejske komisije grof Mainardi in živinorejski nadzornik g. Klavžar Milton ter voditelj kmetijskega urada v Tolminu dr. Marsan.

Predmet posvetovanja so tvorile v glavnem sledeče zadeve: a) ureditev prevažnih postaj za spuščanje bikov v tolminskem okraju; b) nabava plemenjakov in junic oziroma krav čiste pasme; c) ureditev postaj za spuščanje žrebcev; č) razstave goveje živine, ki naj bi se vršile v nekaterih središčih okraja. — Sestavil se je tudi vzpored za prihodnje splošno pregledovanje plemenskih bikov.

Pri tej priliki si je odbor ogledal tudi žrebca, ki ju je pred kratkim nabavila pokrajinska živinorejska komisija in ju izročila v zasebno oskrbo g. Mraku v Tolminu.

Istege dne se je tudi vršila prva seja na novo ustanovljenega živinorejskega odbora za bivši vipavski sodni okraj. Tudi tej sta prisostvovala g. grof Mainardi in nadzornik Klavžar. Za

predsednika odbora je bil izvoljen g. Ferjančič iz Vipave, za tajnika pa inženjer Velicogna, voditelj kmetijskega urada v Ajdovščini.

Oblasti so spoznale važnost živinoreje za naše kraje, in zato se prav siste-

matično zavzemajo, da pride živinoreja pri nas na tisto stopinjo razvoja, ki jo zasluži. Seveda morajo tudi živinorejci sami pokazati umevanje za taka stremjenja, ker le z medsebojno podporo se dosežejo vspehi.

Poštne položnice

ste dobili vsi naročniki, ki ste v zastanku z naročnino. Prosimo, da izpolnite svojo dolžnost čimprej, drugače ustavimo pošiljanje lista.

Čebelárstvo

Vodopivec Janko:

PRVA POMLADANSKA OPRAVILA V PANJU.

Mrzli dnevi meseca marca so nam čebelarjem resen opomin, da moramo biti zelo previdni, da se izognemo nenadnim razočaranjem. Zopet nam je neizpodbiten dokaz, da ne smemo si želeči prezgodnjega zaleganja zalege in pa da ni umestno z raznimi spekulativnimi sredstvi priganjati čebele, oziroma matice, da bi v pomnoženej meri pričela zalegati. Splošno pravilo bodi: čebele naj se množijo sorazmerno z razvojem v naravi v normalnem tiru.

Letos so zalegale matice v nekaterih panjih že meseca januarja, februarja, pa se razume samo ob sebi. Meseca marca pa je vsled nastalega mraza in pičlega donosa vse otrpilo in zastalo. To pa ni nič slabega. Pregledujoč zapisnike preteklih let in skušnje starih čebelarjev, prihajam do mnenja, da so ugodnejša čebelarska leta z kasnejim pomladnim potekom. Čebele imajo bolj zaporedno pašo z malimi presledki.

Kakor vse kaže, pride letos prvo cvetje raznega sadnega drevja v mesec april, to je v toplejši letni čas, ko nimajo zimski vetrovi več take moči. Znamo pa, da cvetlice izločajo medeni nektar le ob toplih solnčnih dneh, katerega potem tudi čebele lahko poberejo in znesejo v panje. Nasprotno pa ne dobe

pri vsem cvetju ob mrzlih vetrenih dneh ničesar. Čebelar pa upa in upa. In to ga drži po koncu, ker bi drugače marsikdo že davno zapustil svoje muhe, ki mu dajo mnogo zabave, pa dela in medu.

Omenil sem že, da prične z razvojem narave tudi matica polagati jajčeca, ako je v panju vse v redu. O tem se mora čebelar popolnoma prepričati. Vsled tega mora vse prebrskati v vsakem poedinem panju. Da to doseže, naj lepega dne panj za panjem pregleda, kako je v njem.

Prvo neobhodno opravilo je, postrgati po dnesu panja vsakovrstne odpadke in pomesti vse drobljance. Paziti je treba, da ne ostane v panju nič kak zapredek voščene veše (metulja) ali njegove ličinke (črvička), ki se prav pogosto skriva v razpoke. Pri tem pregledovanju se mora čebelar dobro prepričati o množini medu, ki se nahaja kot zaloga v panju. Panji brez zaloge 2 do 4 kg medu so izpostavljeni nevarnosti pogina, vsled česar mora čebelar neprestano paziti na to, da mu čebele res ne poginejo vsled lakoti, ali pa se mu čebele ne poizgube, da bo imel pred glavno pašo le slabiče. Najvažnejše opravilo pri spomladnem pregledovanju panjev pa je, prepričati se o pravilnosti matice. Vsled tega mora čebelar poseči v sredino gnezda čebel in opazovati novo zalego. Ako bi v katerem panju ne dobil še sleda o zalegi, je možnost, da

je panj brezmatičen. Z gotovostjo se to ne da trditi, ker včasih se dobijo še pozno panji brez zalega, so pač matice bolj mrzle narave. Taka čebelna ljudstva se opomorejo pozneje pri boljši paši. Na vsak način pa je potrebno, da si zapišemo to okolnost ter da pozneje zopet pregledamo, kako je v panju.

Pripetiti se utegne, da je kakšen panj brezmatičen, ali pa da ima slabo, izrabljeno matico — trotovko. V tem slučaju je zadelana zalega v čebelnih celicah izbuhnjena in na zunanjo stran napeta, iz nje pridejo trotki mesto čebel. Tak panj je potreben umnega zdravljenja. Ako ima obilo delavk, je vreden potrpljenja in zdravljenja. Prvi predpogoj je, uničiti in pomoriti vse, že žive trote, ker ti so sicer bitja možkega spola, a so slabše sestave, kakor pravilno izgojeni in razviti troti. Svoje slabe lastnosti zamorejo prenesti pri oplodjanju na mlade matice.

Da se uniči razvitek od trotovk položenih jajčic in ličink iz satovja, je treba vse satovje z nepravo zalego odstraniti ter isto izprati z vodo, da se tako odstrani tudi vsa zalega. Nepravilno bi bilo, s krivo zalego zaleženo satje polagati v pravilne panje. S tem bi položili v reden panj le pričetek nereda in bi povzročili brezpotebni trud čebelarom novega panja, ker te ne spoznajo tega nestvora trotovk ter zalego dalje krmijo in oskrbujejo, a vse brez potrebe.

Ako pa je v trotovcu le malo živih čebel, se s temi ne velja ukvarjati, temveč jih kratkomalo uničiti z žveplenim dimom. Čisto satovje se nato spravi za prihodnjo uporabo. Vem, da mi bo kdo tukaj oporekal: »Imel sem preteklo leto trotovca z malo množino čebel, a sem naredil iz njega proti koncu rojenja, da je postal močan panj. Dodeval sem mu oblagoma po eden, do dva satnika s čebelno zalego iz drugih panjev, pa se je okreplil ter izgojil novo matico«. To je čista resnica, ali pomisliti moramo, da ona zalega, ki se prilaga iz pravih panjev v trotovca, bi na svojem pravem

mestu dosegla veliko več v korist prvotnemu panju, kakor je bilo doseženo pri slabiču. Kar se tiče čebelnega satovja, v katerem se razvija kriva, trotovska zalega, je potem lahko prepričati se, da je vse nekam spakodranjo in pohabljeno. Na dnu posameznih celic je večja množina nesnage nagromadene, vsled česar bi bilo najenostavneje tako satovje odstraniti in je prekuhati v vosek.

Pri pregledovanju posameznih panjev zapazimo, da so eni manj živalni, torej manj vredni, dasiravno smo jih prikrojili pri vzimljenju približno enako močne. To dejstvo mora čebelar upoštevati in gledati, da se taki panji množijo. Pri močnih, krepko napredujočih panjih bo upanje na razvitek krepkih in plodovitih matic, od katerih smemo pričakovati pravega dobička za obilni trud in oskrbo novih rojev.

Vse te posebnosti v posameznih panjih, si mora čebelar točno zabeležiti, da bo znal prav ravnati v bodoče in da bo le iz dobrih panjev pomnoževal svoj čebelnjak. Slabo napredujočim pa naj se rojenje zabrani. Slabe matice pa o prvi priliki izmenjaj in uniči.

Prvi izdatnejši donos, zlasti obilo cvetnega prahu nanesejo čebele ob času cvetja sadnega drevja, kar povzroči, da začne matica s pomnoženo silo zalegati. To pa povzroči, da hitro izginja in panja v jeseni puščen med. Po cvetju sadnega drevja nastopi nekak presledek brez paše, koder ni mogoče resja, do prihodnjega cvetja, kakih 14 dni. Ker imajo čebele mnogo zalege, donašajo malo, nastane prav lahko pomanjkanje v panjih, kar je bilo že za marsikaterega čebelarja usodepolno. Kdor hoče imeti močne, za glavno pašo pripravljene panje, naj v tem času krmí, da ne bo pomanjkanja v panjih. To se čebelarju bogato izplača ob glavni paši.

* * *

Slovenska čebelarstva zadruga sprejema vosek v predelavo še do 15. aprila 1925. To pa je zadnji rok.

K l e t a r s t v o

Ušaj Just:

O DRUGEM PRĚTAKANJU VINA.

Drugič moramo vino pretočiti spomladi in sicer prej, kakor nastane toplo vreme. Vsled narastajoče toplote v kleti, postane vino v sodu nemirno. To se navadno zgodi istočasno z ozelenenjem in cvetenjem vinske trte in zato pravijo, da je tudi vino začelo »evesti«. Pri tem postane vino rado motno. Zato mora vsak razumen vinogradnik vino prej pretočiti, kakor nastane to gibanje v njem. To gibanje vina povzročajo glivice, ki pospešujejo zorenje vina.

Drugo pretakanje vina naj se vrši ob lepem in tihem vremenu v zaprti kleti. Pretaka naj se ravno tako, kakor prvič, le s to razliko, da ni potrebno vina toliko zračiti, kakor pri prvem pretakanju. Temu pretakanju bodi glavni namen ločitev čistega vina od drožij, ki so se po prvem pretakanju usedle na

dno posode. Če bi vino pri drugem pretakanju močno zračili, postalo bi vsled izhlapanja ogljenčeve kisline prazno in ubito. Tega pa pri nas nočemo doseči, ker naša vina so najboljša v svoji mladosti, ko »režejo jezik«. V drugem letu postanejo naša navadna vina prazna in izgubijo na vrednosti. Vse drugače je to pri sortiranih vinih, ki v starosti pridobijo na okusu in vrednosti. Zato pretakajte zdaj spomladi vino tako, da se bode čimmanj pri pretakanju »ubilo« in da bo čim manj prišlo z zrakom v dotiko. Najboljše se to doseže s sesalko, ki bi jo moral vsak umen kletar imeti.

Pri drugem pretakanju je potrebno sode nekoliko močnejše zakaditi z žveplom, kakor smo to pri prvem pretakanju storili. Še boljše, kakor žveplati, je dodati vinu kalijummetabisulfita, ali pa kalcijumsulfita. Če vino ne izpreminja barve, zadostuje 7 g na vsak hl vina.

V i n o g r a d n i š t v o

D. V.:

BODI PREVIDEN, KO KUPUJEŠ MODRO GALICO!

Marsikateri trtorejec ti trdi, da ga ni treba svariti pred nakupom modre galice za škropljenje trt, češ, da on že sam dobro ve, da je ona galica dobra, katera rezilo žepnega noža ali krivca, če se s koščkom galice po njem drgne, pordeči ali nekako z bakrom prevleče. To je njegov kemičen ali vendar zelo šibak dokaz!

Zapomni si dobro, da je modri ali bakreni galici večkrat primešana zelena ali železna galica, osobito pa oni, ki jo prodajajo mali prodajalci pod ceno priste galice. Z nakupom takšne modre

galice, ki vsebuje ne samo modro, ampak tudi zeleno galico, te ne oškoduje prodajalec samo radi previsoke cene, marveč ti prouzroči še večjo škodo v vinogradu. Z zeleno galico onesnažena modra galica namreč ne učinkuje pri zatiranju peronospor ali strupene rose tako, kakor bi morala učinkovati, da prepreči njen razvoj. Morilno učinkuje na peronosporo samo modro galična raztopina oziroma njene nevtralne spojine, zelena ali železna galica pa ne zastruplja ne peronosporinih trosov in tudi ne glivic.

Ni moj namen, da bi kakega prodajalca, ki prodaja galico na drobno, dolžil sleparije, kajti čestokrat je on povsem nedolžen, da še celo sam opehar-

jen, ker je kupil malovredno modro galico po mnogo višji ceni, nego je njena istinita vrednost v primeri z vsebino peronosporo zastrupljajočih snovi od nosno vsebino modre galice. Če se hočeš torej izogniti morebitni škodi na tvojih trtah, ne kupuj modre galice, oziroma se samo na ceno iste, marveč kupuj jo samo pri zanesljivih trgovcih ali gospodarskih zadrugah, ki ti za odstotke bakrene soli v galici jamčijo. Najbolje bo, če boš zahteval vsakokrat zajamčeno 98,99 odstotno modro galico, kajti v promet prihaja tudi nečista, v druge svrhe služuča modra galica, vsebujoča $\frac{1}{2}$ celo do 2 tretjine zelene galice. Če nisi popolnoma vešč, ne boš niti verjel lastnim očem, da so se pomotila in vzela zelen odsev galice za modrega.

Če dodaš raztopini te slednje, tu navedene galice, apnenega beleža, osobito pa še v večji meri, nego je potrebna za napravo bakreno galične apnene zmesi, boš zapazil, da bo, ko se raztopina poleže, oborina ali sesedla se gošča, namesto višnjekasta, rumeno zelenkasta. Ako zliješ v to raztopino nekoliko salmijakovca, osobito pa še, če si jo prelil v porcelanasto škodelico in jo nato segreješ ter dodaš nekoliko čiste solitrne kisline, boš opazil, ko se motna raztopina poleže, da se je izločila iz nje rujava gošča in čim več rujave gošče je, tolikor več zelene galice je bilo v modri galici. Sicer ima ta slednji način preiskave večjo vrednost za kemičarja, zato bodi to omenjeno le mimogrede. Pazi torej, ko si priskrbuješ galico!

Sadjarstvo

POPRAVEK.

V članku: »Navodila za sajenje dreves« v zadnji številki nam je tiskarski škrtat vrnil prav neljubo pomoto. Na strani 64. v drugem stolpcu pod točko 9. naj se prvih pet vrst nadomesti s sledečim besedilom: *Marelice: a) visokodeblate na 5 m razdalje in med vrstami, b) pritlikave: 3 m v vrstah, 4 m vrsta od vrste; črešnje: a) 10 in 12 m, b) 4 in 5 m; jabolane: a) 8 in 12 m. . .* — Pod točko 10. v četrti vrsti pa nadomesti besedo »cepljenje« z »obrezovanje«.

Štrekelj Josip:

ZAKAJ NE VČAKAJO SADNA DREVESA STAROSTI.

(Koniec.)

V sadjarstvu je isto. Čim večja sorodnost med divjakom (podlaga) in cepičem, tem rajši se prime in tem trajnejše je drevo. Tako ima rešeljika proti črešnji manjšo sorodnost, kakor črešnjev divjak; kutina proti hruški manjšo,

kakor hruškin divjak; jabolana proti hruški, da si ste obe enega plemena (pirus), je njena sorodnost neznatna, saj raste hruška na jabolani, ali obratno, kvečjemu 3 leta.

Ako opazujemo posamezne zvrsti jabolana ali hrušk, se nam spet pokaže, da tudi te nimajo enake prikladnosti s podlagami. Nekatere zvrsti hrušk ne vspevajo n. pr. na kutini (kralj Karel, Margarita, Marilat i. t. d.), med tem, ko se Dielova, pastorka, Hardepontora i. t. d. dobro počutijo.

Mandelj na breskvi raste izvrstno, obratno, kakor sem prej rekel, ne gre. Ravnotako kislja višnja na črešnji, ali kislja murva na sladki murvi; ne pa obratno, ker se niti ne prime.

Iz tega sledi, da ni podlaga vselej vzrok prezgodnjega izumiranja naših sadnih dreves, ampak sorodnost (prikladnost) cepiča s podlago.

Stari Rütger je pisal, opazujoč prikladnost cepiča s podlago, da je najboljši divjak tisti, ki ga vzgojimo iz samega zvrsti, katero potem cepimo. Ako

bi tedaj n. pr. kdo želel saditi jabolane kanadke, naj izgoji divjake (podlage) iz peškov te zvrsti.

Seveda, igra narava pri splojevanju sadja važno vlogo, ali vendar ima podlaga nekaj »krvi« svojega prednika, torej tudi delno prikladnost, kar zlasti dokazujejo trtne križanke (hybride.)

Važen činitelj za rast in starost dreves je tudi *podnebje*. Vprašajmo se, odkod so k nam vpeljane nove žlahtne zvrsti sadja? Z malo izjemo, prejeli smo jih iz severnih dežel. Naše daljše in topleje poletje sili drevo dalj časa rasti, kakor severno, zato tudi drevo zgodaj ostari in vsahne.

V Egiptu je našemu sadnemu drevju odmerjena kratka doba, zato ni tam hrušk, jablan, sliv in sploh ne naših sadnih dreves. Pa čemu hoditi v Egipt, ko imamo doma, v Vipavski dolini, na Krasu, v Istri priliko se učiti. Pojdimo v gozd k mecesnu, ki je »sin planin!« Ako je bil v nižini vsajen v dobro zemljo in mrzlo, severno lego, še raste, do kakih 40 do 50 let, potem pa zastane. V solnčni, južni legi se pa že posuši, kadar je komaj tako debel, kakor vinogradniški količ. V mladosti pa doraščajo letnice mecesna pri nas do 80 cm, mnogo večje, kakor v njegovi planinski domovini — zaradi dolgega in toplega poletja — in to je vzrok njegove zgodnje smrti.

Naj omenim v podkrepitev še jabolano angleško zimsko zlato parmeno, katera v mladosti menda še bujnejše raste, kakor dolenjska voščenska. Naše toplo in suho podnebje jo sili v raščo in da zori sadje že avgusta, kot poletno jabolko, vpliva pa tudi, da vsahne drevo pred starostjo 30 let. Zakaj vspeva torej v severnejših krajih več let in rodi normalno, kot zimsko jabolko.

Ako bi se k nam donešene sadne zvrsti prilagodile podnebju (aklimatizirale,) kar se pa potom pomnoževanja s cepljenjem ne doseže, bi se zboljšalo tudi tostransko. Ne preostane torej drugega, kakor biti zadovoljni, da pri-

delujemo boljše sadje, kakor nekdam na naših domačih sortah, zato pa pridnejše saditi in dobro obdelovati. Kdor ni zadovoljen, naj pa cepi tepko!

Naš človek najde saden divjak kje v trnjevem grmu, ob poti, kjer je pred leti kedaj popotnik počival, jedel sadje in nehote vsejal sadno seme, ali pa v gozdu. Izkoplje ga in prinese na svoje zemljišče.

V nekem delu Slovenije sem opazoval orjaške hruške in jabolane. Pa sem pobaral kmete: »Odkod dobivate divjake in odkod so jih dobivali vaši stari?« Pa so rekli: »Mi jih iščemo v gozdu in ob poteh in naši stari so jih tudi donasali iz gozda in kjer so jih našli.«

Pa ker so v tistem kraju živeli do 1919. v čudnih razmerah, tako da ni mogel v ta kraj prisijati žarek napredka, cepijo tudi svoja drevesa, kakor njih dedi, v razkol in mažejo z ilovico.

Dasi uporablja tukaj kmet ostarele podlage in cepi pomankljivo, vendar dorastejo drevesa v orjake in včakajo visoko starost. Ni pa to zaradi divjaka iz gozda, ker boljše bi mu drevesa vspevala, ako bi si doma izgojil krepkih divjakov in jih cepil z domačimi, podnebjem prilagodjenimi zvrstami, pa najsi bo seme od lesnik ali hruškinih drobnic iz gozda, ali od sadja, ki ga ima v gospodarstvu. Sama drevesa, ki so dotičnemu podnebjem prilagodjena in ki imajo sorodnost s požlahtnjenim delom, učakajo visoko starost.

Normalna starost jablan na divjaku je 40 do 60 let, hrušk pa od 60 do 80. Nekatere naše domače vrste hrušk, n. pr. formentinka, tegička, tepka pa dočakajo nadnormalno starost, tudi čez 100 let.

Kakor vpliva cepič na podlago, vpliva tudi podlaga na cepič, glede rašče, starosti in rodovitnosti. Opazuj jabolano na divjaku, ducinu in na ivančku; črešnja na divjaku in na rešeljki; marelico na češplji in cimbori i. t. d. Ista prikazen je tudi pri trtah.

Divjak (podlaga) se mora že v nežni mladosti prilagoditi podnebnim razmeram. Celo mlada gozdna drevesa so odpornejša in boljše iz odprtih leg, ki so stalno v boju z vetrom in z vsemi vremenskimi nezgodami, kakor iz zatišja.

Iz tega sledi, da niso divjaki iz gozdov boljši, ampak slabši, ker so stalno zavarovani od drugih rastlin in od jeseni do pomladi pod sneženo odejo. Razen tega so še manj vredni, ker so ostareli.

Peškatega sadja divjaki se težje prilagodijo tujim razmeram, kakor divjaki koščičastega sadja.

Imel sem priliko opazovati divjake hrušk in jablan, ki so se naročile od drevesničarja od severa iz Zgornje Avstrije. Nasadili so jih v drevesnico vsporedno z doma izgojenimi divjaki iz pešk domačega plemenitega sadja. Domači so krepko rastli, tuji pa hiral. Na domačih so cepiči krepko rastli, iz tujih pa ni bilo prida.

Na razvoj drevesca pride v poštev tudi rodovitnost, zemeljske razmere in tudi režnja.

Drevesa, katera obilno rode se prej izčrpajo, kakor manj rodovitna. V slabi zemlji se ne razvijajo in propadejo prej, kakor v dobro obdelani njivi. Kakor opeša krava, dobra mlekarica, ob nezadostnem krmljenju in pogine na jetiki, tako opeša in vsahne na slabih tleh sadno drevo prezgodaj.

In ta režnja, (ne mislim tu potrebno zračenje ali redčenje krone) zlasti pritlikavih, oblikovanih dreves, s katero mrevarijo neuki sadjarji drevesca, tudi krajša življenjsko dobo, zaradi motenja v soku.

Ker so nam pa ljubše nove, zlahtnejše zvrsti sadja od nekaterih domačih, in ker tudi trg take zahteva, menim, da kljub manjši starosti, takih dreves jim bomo vendar dajali prednost.

Vzgoja dreves ni tako težka in cepljenje je pa delo za praznik in kratek čas.

Hrovačin Josip:

O OBREZOVANJU OLJK.

V zadnji številki Gospodarskega vestnika na 62. strani sem popisal, kako naj se postopa pri cepljenju oljke. Objubil sem, da popišem tudi, kako naj se vrši čiščenje ali obrezovanje oljk.

Stara navada je bila, da so puščali oljke nečiščene poljubno rasti, ne da bi jim prikrajšali vrhe. Ko pa so se vrhovi tako visoko vzpeli, da jih je bilo težko obirati in še le, ako se je kdo pri obiranju ponesrečil, tedaj je gospodar poslal neveščega hlapca s sekiro nad nedolžno oljko, da se nad njo maščuje. Mož je v svoji nevednosti posekal veje tik pri deblu, pri tem pa je še deblo rasčesnil, rane je pustil odprte, ne da bi jih zamazal, tako da jih je žgoče solnce zasušilo globoko v deblo.

Tako ravnanje je napačno! Oljki je treba vzgajati pravilno krono, kakor drugemu sadnemu drevju. Vsaki 2 do 3 leta naj se oljke očistijo suhih in nepotrebnih vej, tako da bodo mogli solnčni žarki lepo prodirati skozi vejje, vrhi pa naj se prikrajšujejo, da postanejo bolj košati in krepki. Na tak način dosežemo, da bode obiranje oljk lažje, vrhi pa bodo odpornejši proti vetrovom. Prepričan sem, da nam ne bo treba vsaj 100 let rabiti neusmiljene sekire, ako bomo oljke tako oskrbovali.

Najprimernejši mesec za čiščenje ali obrezovanje oljk je mali traven (april), to je priden oljke poženejo cvēt. Ko so enkrat v cvetju, se oljk ne smemo dotikati več.

Še večja napaka pa je obrezovati oljke jeseni, pri obiranju sadu.

Dr. Vallig Peter:

SADJEREJA NA GORIŠKEM.

(Dalje.)

Reja drugih sadnih vrst.

Za črešnjo sledi po svoji važnosti pridelovanje hrušk in jabolk. Tudi te se

nahajajo v mešanih našadiah: v vinogradu, na vrtu in na travniku.

Med zgodnjimi hruškami so omembe vredne: *formentinka* in posebno pa *goriška figovka* kot domače vrste; sledi potem: *vojvodina anžulenska*, *dilovka*, *hardenpontovka*, *svetogermanska maslenka*, *zimška dekanka*, *vilježnova kristnica*, *paštorka*, *jesenska rumena* in *rujava maslenka*, *napoleonovka*, *suha martinovka*, *zimška nelisova*, *esperenova bergamotka* in *avrenška Vekoslava*.

Med jabolkami zaslužijo sledeče vrste, da jih navedemo: *kanadski kosmač*, *zlata parmenka*, *rumeni štetinec*, *graški mašancker*, *car Aleksander*, *Karla*, *rdeči jesenski kalvil*, *rumeni jesenski kosmač*, *baumanov kosmač* in razne druge.

Tudi pri teh sadnih vrstah omenjamo, da jim sadjerejci na sploh ne posvečajo posebne pažnje, da bi se pri tem poslu ravnali po pravih umne sadjereje. Častno izjemo delajo le nekateri izmed njih, ki so si ustvarili res lepe in umno negovane sadovnjake.

Vedno večjo važnost zavzemata v naši sadjereji v zadnjem času *marelica* in *breskev*. Razmotrivajmo pa naše sadjarstvo s kateregakoli stališča, vedno pridemo do zaključka, da prevladujejo v nji zgodnje vrste. Ugodna zemljepisna lega in bližina prodajnih tržišč bosta le še pospešila nadaljni razvoj v tej smeri. Pred vojno je v Brdih cvetelo pripravljane *olupljenih češpelj*, obrt, ki se v povojni dobi le polagoma zopet obuja. V zadnjih letih pred vojno je znašal srednji pridelek olupljenih češpelj krog 10.000 q letno v skupni vrednosti enega mil. kron (predv. veljave.) Izvažale so se olupljene

češplje posebno v Nemčijo. Nekateri resni goriški trgovci so dobro uredili izvoz tega pridelka. Češplje se pripravljajo na ta način, da se prvo olupijo in razkoljejo ter da se jim odyzame koščica, potem pa se žveplajo in postavijo na solnce, da se posušijo.

Pridelovanje olupljenih češpelj je bilo razširjeno posebno v Brdih in v bližnji soški dolini. Ako je katero leto domači pridelek izostal, posebno ob slabih letinah, so naši Brici uvažali sveže češplje, da so jih potem lupili. Med vojno so češpljini nasadi hudó trpeli, zato je danes še pridelek prav pičel. V letu 1924 je znašal po približnih računih le krog 800 q. Obrt lupljenja češpelj v Brdih je že stara in baje francoskega izvora.

Kakor drugod, tako manjka tudi v Brdih še mnogo, predno bomo mogli govoriti o umni sadjereji. Treba bo skrbeti, da se omeji število in da se bodo gojile le one sadne vrste, ki so se po skušnjah dobro obnesle, vse ostale pa izločile. Priporočati bomo morali v prvi vrsti sajenje zgodnjega sadja in breskev. Razširjati bo treba pravila o umni sadjereji na sploh, s posebnim poudarkom na negovanje sadnih nasadov po zimi. Brici imajo že danes lepe dohodke od svojih sadnih nasadov. Uvidevajo že, da se bodo ravno na tem polju morali še izpopolniti, ker težkoče v vinski kupčiji trajajo dalje. Priznati moramo, da se med vojne vihre uničeni nasadi z nezlomljivo vnemo nadomeščajo. Jasen dokaz za to je okolnost, da je bivši deželni kmetijski urad sam leta 1923 razdelil nad 26.000 sadnih drevesc. To dejstvo tudi mnogo govori. (Dalje).

Svilogojstvo

Dr. T.:

PRIPRAVE ZA REJO SVILOPREJK.

Če hočeš, da ti bode reja sviloprejk, ki prične koncem aprila, dobro uspevala, moraš paziti strogo na snago

v gojilnici. Razkužiti moraš vse orodje in tudi prostore, ki so odmenjeni za rejo.

Ena najnevarnejših boleznj za sviloprejke je *apnenska bolezen* (*apnenca*), ki jo povzroča neka grozdnasta plesno-

ba, podobna oni, ki se pojavlja na stari polenti. Plesen se naseli na truplu žive sviloprejkje in se širi od živali na žival. Povzročajo jo posebne glivice, ki se skrivajo v razpokah, špranjah in hrupavih delih sten, poda itd. Ako se je ta bolezen pojavila, recimo, lanskega leta v svilogojnici, povzroči letos velikansko škodo, ako je ne zatremo z ukrepi, ki jih opišem pozneje.

Apnenska bolezen ima brez drugega za posledico pogin napadene sviloprejkje. Te poginjajo ne le pred zaprejanjem, ampak tudi potem, ko so se že zapredle v svilode. Zabubljeni črv pogine in se spremeni v apnenastega mrliča, ki tehta jako malo. Če pomislimo, da je treba za 1 kg približno 600 svilodov popolnoma zdravih sviloprejk, jih je treba za isto težo 800, ako so sviloprejkje bile bolne na apnenski bolezni. V tem slučaju se torej zmanjša teža pridelka za eno četrtino, kar znači občutno škodo.

Razkuževanje in stroga snaga sti jako dobri zabranjevalni sredstvi tudi proti dvema drugima boleznima: proti zlatenici in mlahavici, ker odpravita madeže sviloprejk, ki so vsled teh bolezni poginile, in ker zamorijo nalezljive glivice, ki jih boleznj povzročata.

Tla v prostoru, kjer so se gojile sviloprejkje, operi dobro z vrelo vodo, v kateri si raztopil nekaj sode. Onesnažen papir naj se pokuri, čistega pa razkuži na ta način, da ga polikaš s prav gorakim likalnikom.

Vse orodje, lese, okvirje, zaboječke spravi na solnce, pusti jih tam skozi en teden, in jih operi na to z vročo vodo, ki si ji primešal nekoliko sode. Ne rabi apnenega beleža, ki onesnaži vsak predmet, ne da bi človek imel jamstvo, da je predmet tudi res razkužen. Nesi vse potem, ko je še mokro, v gojilnico, ki je bila ravnokar oprana, tako da je pod še moker. Zapri na to vrata, okna, oddušnike in sploh vse odprtine, kolikor možno dobro.

Po tem opravljenju napravi na raznih

mestih v gojilnici kupčke peska. Na nje postavi stare ponve ali slične posode, v katere si nasul žvepla. Nato prižgi žveplo povsod in izgini iz prostora, vrata pa zapri dobro za sabo. Kupček peska je radi tega priporočljiv, da se pod ne vžge, ako bi se goreče žveplo iz enega ali drugega razloga razlilo.

Da se žveplo lepo prime in da popolnoma zgore, primešaj mu krog 5% kahljevega solitra, ki ga dobiš v mirodilnici. To je ono sredstvo, ki se rabi pri zakolu prasiča, ko ga v malih količinah primešaš v klobase, da ostane meso rdeče. Med žveplo lahko denes tudi par trsk in obliješ vse skupaj s petrolejem. Rabiš 3 kg žvepla za 100 m³ prostornine, to je pa prostor, ki je 5 m dolg, 4 m visok in 5 m širok.

Ni dovolj dima, ako v prostoru človek ne more vzdržati, mora ga biti toliko, da se pokončajo vse bolezenske kalji. In da se to doseže, mora biti prostor vlažen. Če je prostor suh, poškopri ga z vodo z navadno škropilnico, kakor jo rabiš za škropljenje trt.

Mesto žvepla lahko rabiš tudi formalin, ki si ga prikrbiš v mirodilnici. Dva litra formalina, raztopljenega v 20 l vode, razprši z navadno škropilnico po sobi 100 m³ prostornine, in razkuženje je gotovo doseženo.

Prostori naj bodo zaprti potem 48 ur, če je na to naj se odprejo, (vstopiti pa moraš z vso previdnostjo), da se osušijo in da izgubijo duh po žveplu ali formalinu. Ko si, umen svilorejec, vse to izvršil, smeš še le pričeti z vso mirnostjo z valenjem.

* * *

Pripomba uredništva. — Kdor bi hotel še nadaljnih navodil o tem predmetu, naj prelista lanski letnik Gospodarskega vestnika (str. 61, 82, 122, 142 in 165), kjer smo precej obširno razpravljali o tem predmetu. In to je tem bolj potrebno, ker ni na trgu nobene slovenske knjige o svilorejci. Posamezne tozadevne številke so proti plačilu še na razpolago, ako bi jih kdo hotel.

S p l o š n o k m e t i j s t v o

NAVODILA ZA RABO UMETNIH GNOJIL:

Na 1 hektar (*ha*) = 10.000 m² raztrosi in sicer:

1. — Za ozimno pšenico:

a) 500 do 700 kg Thomasove žlindre ali pa

400 do 600 kg superfosfata,

b) 100 do 200 kg kalijeve soli in

c) 100 do 250 kg čilskega solitra.

2. — Za jaro pšenico:

a) 400 do 500 kg superfosfata,

b) 100 do 150 kg kalijeve soli in

c) 100 do 200 kg čilskega solitra.

3. — Za ozimno rž:

a) 500 do 700 kg Thomasove žlindre ali pa

400 do 500 kg superfosfata,

b) 100 do 150 kg kalijeve soli in

c) 100 do 150 kg čilskega solitra.

4. — Za jaro rž, ječmen ali pa oves:

a) 300 do 500 kg superfosfata,

b) 100 do 150 kg kalijeve soli in

c) 100 do 150 kg čilskega solitra.

Za pšenico, rž, ječmen in oves se raztrosi superfosfat (Tomasova žindra) in kalijeva sol vsakokrat že pred sejanjem. Pred trosenjem je pomešati gnojili dobro med seboj, nakar se raztrosita, podorjeta ali podbranata. Čilski soliter je trositi trikrat. Prvo tretjino, ko so rastline ped visoke, po 15 dneh drugo tretjino in 15 dni pozneje zadnjo tretjino. Glej pa, da daš zadnjo tretjino, predno začne rastlina iti v steblo. Pri trosenju solitra je posebno upoštevati in bolj močno pognojiti z njim takšna mesta, kjer rastline bolj šibko rastejo. To pa radi tega, da pospešimo rast zaostalih rastlin, ki naj dotečejo bolj bujno rastoče. Čilski soliter trosi le, ko ni žito rosno. Ako si žito sejal po detelji ali za katero drugo tovrstno rastlino, ki je obogatila dotično njivo z dušikom, mu ni treba gnojiti s čilskim so-

litrom. Da se čilski soliter ali tudi druga gnojila boljše razdele, primešaj jim suhe zemlje ali pa žagovine.

5. — Za turšico:

a) 400 do 500 kg superfosfata,

b) 100 do 150 kg kalijeve soli in

c) 100 do 200 kg čilskega solitra.

Superfosfat in kalijeva sol, se dobro skupaj pomešana, raztrosita najmanj teden pred setvijo in se dobro zavlečeta.

Kdor je dobro pognojil turšici o priliki globokega oranja z dobro pripravljenim hlevskim gnojem, naj pognoji le malo ali celo prav nič s čilskim solitrom. Pri pomanjkljivem ali nikakem gnojenju s hlevskim gnojem pa je treba trositi čilski soliter po turšici v treh dobah, najboljši ob priliki okopavanja. Prvo tretjino čilskega solitra je potrositi med različnimi vrstami tedaj, ko so rastline visoke približno 15 cm. Drugo tretjino čilskega solitra je trositi 3 tedne po prvem in tretjo tretjino 3 tedne po drugem trosenju. Da čilski soliter rastlin ne požge, ne trosi ga na rosne in mokre rastline, temveč le na suhe proti poldnevu.

6. — Za ajdo:

a) 200 do 400 kg superfosfata,

b) 100 do 200 kg kalijeve soli in

c) 50 do 100 kg čilskega solitra.

Čilski soliter trosi ajdi le tedaj, ako nisi gnojil prejšnji rastlini s hlevskim gnojem.

7. — Za krompir:

a) 500 do 600 kg superfosfata,

b) 150 do 250 kg kalijeve soli in

c) 150 do 250 kg čilskega solitra.

Gnojila ne smejo nikakor priti v neposredno dotiko s posajenim krompirjem. Zato jih je treba trositi pred sajenjem ali pokladanjem ter jih podorati ali podvleči, ali vsaj pokriti nekoliko z zemljo. Ako smo krompirju

gnojili le s skromno množino hlevskega gnoja, potem je treba trositi umetna gnojila v višjih odmerkih. Priporoča se potrositi le polovico čilskega solitra o sajenju in polovico pa med okopavanjem ali osipanjem.

P. G.:

OSKRBOVANJE RASTLIN V APRILU.

V vinogradu se bliža zatiranje škodljivcev koncu, kvečjem da zapaziš pri prav zgodnjih trtnih vrstah prve lističe zvite v smodke po trtnem rilčkarju ali trtjonu. Te smodke naj se odščipnejo in sežgejo. Že sedaj je treba, da si omisli vinogradnik dobro trtno škropilnico in žveplavnik. Ker je treba gledati pri prvi na to, da se prihrani na škropilni tekočini, zato se priporoča, naj si nabavi vsakdo, če le mogoče, škropilnico z različnimi razpršilniki. Pazi naj vsak trtorejec, da kupi za žveplanje trt količkor mogoče drobno semleto, bodisi navadno, kakor tudi galično žveplo. Naj ne gleda preveč na ceno, kajti, če tudi več izda, prihrani pa na blagu in doseže mnogo boljši uspeh.

Ko sadno drevje cvete, pusti ga na miru. Ko pa odcvete, zatiraj razne boleznj in škodljivce, ki se pojavijo na njem.

Nadaljuje naj se s pokončevanjem rilčkarjev in raznih drugih škodljivcev, ter njihovih ličink in gosenic, ki se začnejo prikazovati. Drevje naj se na vse zgodaj krepko strese, kajti, ker je mrčes nekako otrpnel, pade vsled sunka na tla. Da ga pa lahko pobereš oziroma na tleh ležečega pokončaš, razgrni pod drevo rjuho. Zamorjeni in zrumeneli cveti so napadeni od ličink, zato naj se zmašste s prsti ali pa oberejo in sežgejo. Goseničja gnezda naj se z vejico vred odrežejo in sežgejo ali pa osmode. Če so se lotili črešenj ali pa drugega sadnega drevja pedici ali zemljemerke, naj se takšno drevje poškropi z zmesjo iz to-

bakovega izvlečka in milnice mazavega mila. Doda naj se ji nekoliko špirita ali pa arzenikove raztopine. Kdor uporablja arzenikovo raztopino, naj bo previden, ker so arzenikove soli zelo strupene. Obnovi tudi lepivne pase po deblih, kajti na nje se ulovi mrčes, ki pade na tla in se hoče zopet vrniti na drevje.

Ko drevje odcvete, naj se poškropi v drugič z 1 odstotno bakrenogalično-apneno raztopino, da se prepreči gniloba sadja, grintavost, rija itd. Samo oni raztopini, s katero hočemo obvarovati krtovičenje breskvinega listja, naj se doda $\frac{1}{4}$ odstotka amonijevega klorca. Da obvaruješ drevje sadnih moljev ali tončičev, naj se doda galično-apneni raztopini na vsak hl po 50 do 80 g kalijevega arzenika. Priporočljivo je, da se poškropi drevje v vseh prej navedenih slučajih še v tretje in sicer kaka 2 do 3 tedne po drugem škropljenju.

Da ne požro posejane turšice vrane, se priporoča, pobarvati oziroma namočiti jo v anilinovi barvi. Plevel v žitnih setvah pokončaš, ako ga poškropiš z 1% raztopino zelene galice ali pa da raztrošiš, dokler je rošan, apneni dušik.

Kdor travnikov še ni pobranel, je sedaj skrajni čas, da to stori. Če so ogrci travno rušo mestoma uničili, naj se ta mesta prekopljejo, pognoje in s travnim semenom obsejejo.

Love in pokončavajo naj se majhni hrošči, zlata minica in drugi razni večji škodljivi hrošči. Otrasa naj se drevje v zgodnjih jutranjih urah, hrošči poberejo, oparijo in dajo prasičem ali vržejo kokošim.

Poškropi šparglje z 1% bakrenogalično-apneno raztopino, da jih obvaruješ pred rijo. Kjer se je bati, da bi bolhači pokončali zeljnice (vrzote, kolerabe itd.), kakor tudi krmsko peso itd., raztroši po lešicah pesek, namočen v petroleju, pepel, tobakov prah ali pa prah živega apna, zmešan z žvepleno moko.

P o l j e d e l s t v o

Ušaj Just:

LUCERNA.

Lucerna ali nemška detelja je izmed vseh detelj za napravo deteljišč najvažnejša. Domačo, kranjsko, štajersko, črno ali svinjsko deteljo, sejemo le v posebne namene in pa v hribih, kjer lucerna vsled mraza ne uspeva. Nobena detelja ne daje toliko pridelka, kakor lucerna in nobena, razven esparzete, ni bolj trajna in trežnejša proti suši.

Lucerna najbolj uspeva v globokih, toplih tleh, ki ne zadržujejo v spodnjih plasteh vlage. Lucerne ne smemo nikdar sejati na preorano deteljišče. To smemo storiti šele po desetih letih, ko se je zemlja odpočila. Opuščena deteljišča je čimprej preorati, zasejati jih z žitom in drugimi pridelki, ali pa spremeriti jih v travnike. Zelo napačno je puščati deteljišča, da se sama zaledinijo. Na ta način iz opuščenih deteljišč nastali travniki so zelo malovredni, ker vsebujejo veliko malovrednih trav in dosti širokolistnega tropotca, ki zavzema mnogo prostora.

Njivo, ki smo jo določili za posetev z lucerno, moramo najboljše že jeseni globoko preorati. Če je potem spomladi od plevla ozelenela, jo pred setvijo ponovno plitvo preorjemo in pobranamo.

Lucerna ne trpi svežega hlevskega gnoja. Zato izberemo za lucerno ono njivo, ki smo jo v prejšnjem letu najbolj pognojili. Zelo dobro uspeva lucerna na onih zemljiščih, ki smo jih v jeseni rabili za pridelovanje strniščne repe.

Lucerno je sejati v drugi polovici meseca aprila, kadar se ni bati več poznih slán. Če lucerno prezgodaj vsejemo, traja dolgo, dokler skali in v tem času se njiva opleveli.

Posejena lucerna je zelo podvržena plevelu. Z namenom, da bi se plevel

ne razširil, posejemo med lucerno nekoliko ječmena ali ovsá, ki ga pa moramo prej požeti, kakor dozori. Za setev potrebujemo 3 do 5 kg semena za vsakih 1000 m² površine. Kdor rabi manj semena, ta ne bo imel lepega deteljišča, ker redka detelja postane kaj rada lesečna. V svrhu, da bo krma za živino bolj zdrava, posejemo med lucerno tudi trave. Najboljša je v ta namen še francoska pahovka (travulja) in angleška ljulka. Trav zasejemo toliko, da zavzemajo petino površine celega deteljišča.

Seme lucerne mora biti mlado in čisto plevla. Zlasti ne sme seme vsebovati predenice, ki je najhujši sovražnik detelje. Zato kupujte seme samo pri zanesljivih trgovcih in zadrugah. (Izborno seme ima v zalogi Kmetijsko društvo v Gorici, Via Carducci 6. — Uredništvo). Pri nakupu ne smemo gledati toliko na ceno, kakor na kakovost semena. Seme lucerne je rumenorujavkasto, podolga-sto in skoraj fižolaste oblike. Mlado seme je vedno bolj svetlo, kakor staro.

Seme lucerne se prideluje lahko tudi doma. V to svrhu smemo deteljo samo enkrat pokositi. Nato jo pustimo rasti, da gre v seme. Ko je detelja dozorela, seme osmukamo, očistimo in ga shranimo na suhem prostoru, kjer naj bo tudi varno pred mišmi.

Vsako jesen moramo lucerno ostro pobranati in pognojiti s Thomasovo žlindro. Gnojenje z dušičnimi gnojili ni potrebno in utegne biti še celo škodljivo, ker pospešuje preveč raščo trav.

Lucerna daje v prvem letu dve košnji in pozneje do petega leta pa 4 do 5 košenj.

Po preteku 5 do 7 let postane deteljišče redko. Tedaj je najboljše, da ga preorjemo.

**Poravnajte naročnino
in širite „Gospodarski vestnik“!**

Poročila

F. J.:

MLEKARSKA ZADRUGA NA NOVI SUŠICI.

Ustanovljena je bila l. 1897. in je delovala do izbruha vojne. Po vojni so posestniki košanske doline, obsegajoče košansko in šmihelsko občino z nad 4000 prebivalcev, živo občutili potrebo obnove mlekarne. To se je zgodilo l. 1922. Začetek je bil iz raznih razlogov težak in pridelek skromen, a že naslednje leto je količina mleka poskočila od 70 na 550 l dnevno. Sedaj se že oddaja nad 750 l. Nedavno je bilo naše mleko na tržaškem trgu priznano za eno najboljših, s povprečno gostoto 3,8.

Zadruga šteje 244 udov, ki so izročili upravo v roke vestnim in delavnim možem, ki se zanimajo za razmah mlekarne. Brez vestnega upravnega odbora ni zadružnega življenja, oziroma procvitanja, za to imamo dovolj dokazov.

Vojna je tudi od mlekarne zahtevala svoj delež. Treba je dosti popravil, katere bo vsaj deloma možno izvršiti z vojno odškodnino. Tudi namera glede nabave potrebnih strojev (nosnemalnik, hladilnik i. dr.) je na mestu, treba pa je precejšnje opreznosti in preudarnosti, če in koliko bi bilo to donosno. Neizpodbitno dejstvo pa je, da je danes, v dobi tehnike, možen napredek edino z modernimi stroji, a to le pri krepkih gospodarskih ustanovah, ki razpolagajo tudi z zadružno glavnito. In ravno kar nas okolščine silijo v zadružno gospodarsko življenje, ki je za našo okolico (majhna posestva, oddaljenost od me-

sta) posebne pomembnosti in važnosti. To resnico morajo priznati tudi oni, ki se iz raznih neopravičenih razlogov tako lahkomišno zaletujejo v delaven odbor, ki uživa splošno zaupanje. Pa metni gre mimo osebnosti in tudi dozdevne časti in presoja s stvarnega stališča vsako zadevo. Le tako je možno, korakati naprej. Časi so morda bolj resni, kakor se nam dozdevajo in boj je težak ter zahteva združenih sil. Že samo dejstvo, da je živinoreja najizdatnejša veja kmetijskega gospodarstva in za naše kraje skoraj edini vir dohodkov, bi nas moralo odvracati od nepremišljenih korakov. Brez Mlekarske zadruge, bi ne mogli vnovčiti pridelanega mleka. Kam in kako bi ga oddajali? Tudi si ne moremo predstavljati poljedelstva brez živine. Naše polje je izčrpano in revno na organskih snoveh, ki jih rastline dobijo le v živalskih in rastlinskih ostankih. Če hočemo boljših in večjih pridelkov, treba je živine. Naša dolina je pripravna za to. Koliko parcel, porastlih z resjem, a z ugodnim terenom (lapor), čaka pridnih rok! Če je kmetovalec, živinorejec, več ali manj starokopiten in nedostopen za umno gospodarstvo, ni njegova krivda. Saj ni imel od nikoder strokovnega pouka. Kako na mestu bi bili kmetijski nadaljevalni tečaji, ki bi se z lahkoto vzdrževali z majhnim delom večkrat potrebnih občinskih stroškov! Tudi primerne predavanja so na mestu. Za sedaj se tudi priporoča zadruži naročiti zajamčena potrebna umetna gnojila, kakor tudi zanimati se za dobre bika v svrhu izboljšanja živinoreje.

Gospodarski koledar

Poljedelstvo: Vsled neugodnega in razmeroma premrzlega vremena meseca marca je zaostalo poljsko obdelovanje.

V tem mesecu so glavna opravila na polju: sajenje krompirja, setev krmske pese, turšice, fižola, boba, buč, de-

telje itd. Koder je še v navadi nepraktičen način sajenja krompirja, naj se to po možnosti opusti in sadi krompir v vrste, kakor to delajo kmetovalci v neposredni okolici Gorice. Tudi fižola ne kaže vedno sejati med krompir in turšico, temveč popolnoma ločeno zase in v vrste. Enako sej v vrste tudi turšico in krmsko peso. Sajenje in setev navedenih semen vsako zase v vrste, ima zlasti to veliko prednost, da jih potem nam ni treba povsod okopavati in osipati na roko, temveč z okopalnikom in osipalnikom in s pomočjo vprežne živine, kar je bolj popolno in ceneje delo, ki nam pripomore do boljših in obilnejših pridelkov. Ne spravlaj nikdar semena v premokro zemljo. Več pridobiš in prehitiš, ako počakaš 2, 3 ali tudi več dni, da se zemlja primerno osuši in šele v takšno seješ. Ne zabi, da morajo imeti rastline v zemlji vse rastlinske redilne snovi ali hranine v zadostni meri, da ti lahko donesejo bogatih pridelkov. Ako nimaš dovolj domačih gnojil, nabavi si jih in gnoji z umetnimi gnojili.

Travišstvo: Nadaljuj in dokončaj čiščenje, trebljenje, gnojenje in branje travnikov.

Živinoreja: Upoštevaj vse za marec nasvetovano tudi v tem mesecu. — Proti koncu aprila se bo začela, vsaj po nekaterih krajih pri nas, krmiti živina z zelenimi krmili. Prehod od suhega k zelenemu krmljenju se mora izvršiti počasi. Začni po malem mešati zelena krmila med suha. Primešavaj vsak dan več zelene krme med suho. Suho krmo pa nižaj od dne do dne, dokler ne preideš v 14 dneh samo na zeleno krmo. Zelena krmila kosi zjutraj po rosi ali proti večeru pred roso. Pazi, da se zelena krmila ne ugrejejo in ne postanejo vela. Zato jih spravi takoj domov in jih natanko in narahlo raztrosi v senčnem prostoru. — Vse živali, posebno pa mlade in breje, začni puščati bolj pogosto in dlje časa na prosto, da se lahko pregibljejo in nadihajo svežega zraka.

— Bliža se zopet vroči poletni čas in z njim tudi vedno večja nevarnost za izbruh kužnih bolezni, ki povzročajo vsako leto obilo škode v naši živinoreji. Zato naj nikdo ne pozabi že sedaj razkužiti temeljito svoj hlev in svinjak z apnenim beležem. Pazi na snažnost jasli, korit in vse posode, ki jo rabiš za krmljenje živine. Prasičjerejci naj dajo pravočasno cepiti prasiče proti nevarni rdečici. — Izvaljena piščeta imej na toplem. Vsako pišče začni krmiti šele 48 ur po izvalitvi. Po preteku tega časa, daj piščetu najprej drobni, potočni ali rečni pesek (svišč), ki je neobhodno potreben za pospešitev prebave. Ko pišče pozviže nekaj zrn peska, začni mu krmiti suhih krušnih drobtin, proso ali drugo drobno semenje, ječmenov ali ajdov zdrob ali griz.

Pri krmljenju piščet se drži pravila: nikdar preveč, pač pa večkrat. V prvem tednu krmi piščeta vsake dve uri, v drugem vsake 2½ do 3 ure, potem pa okrog vsake 3 ure.

Čebelarstvo. — Čebeljak je oživel: Čebele izletujejo pridno na pašo ter prinašajo obnožnino, vodo in nektar. Te snovi so neobhodno potrebne za hranjenje zalege, katere bi moralo biti v tem mesecu dan za dnevom več. Nekateri čebelarji skušajo čebelam pri nabiranju svetnega prahu pomagati s tem, da jim nudijo raznih mok v nadomestilo za cvetni prah. Taki poizkusi so nevarni in utegnejo več škoditi, kakor koristiti. Mnogo bolj priporočljivo pa je spekulativno pitanje z medom. Tudi pri tem delu moramo biti zelo oprezni in vedeti moramo, katerim družinam bi pitanje koristilo, in katerim bi morebiti še škodilo. Zastonj bi pitali slabiča, tudi če ima dobro matico, ker primanjkovalo bi mu potrebnih čebelvalilk in negovalk in zastonj bi pitali družino, ki ima slabo matico. V teh slučajih pomagaj edino združitev. V tem mesecu mora čebelar uporabiti vse svoje znanje, vse pomoči in vsa sredstva,

da pride v maju, še predno akacija vzcvete, do močnih družin, ki bodo v stanju izkoristiti to važno spomladansko pašo. Kdor čebelarji s slabiči in gleda bolj na število panjev, kakor na število čebel, ta ne bo imel od čebelarstva nikdar gmotnih koristi. V njegovih panjih bo vladal mesto matice molj in iz panjev bodo izletali metuljčki mesto čebel.

Sadjarstvo. — V sadovnjaku v tem mesecu je, razven cepljenja, le malo dela. Napreden sadjar je že v zimskih mesecih očistil, obrezal, okrpal in pognojil drevju. V tem mesecu se poznavi škodljivi cvetoder in proti koncu meseca pa majski hrošč. Ta dva škodljivca zatiramo s pobiranjem, v plahto otresenih hroščev. V borbi proti škodljivcem so nam zelo koristni ptiči, zlasti senice. Zato je zelo priporočljivo postaviti v sadovnjak nekoliko takoiimenovanih gnezdnih škrinjic. Te škrinjice napravimo iz 30 do 50 cm dolgih lesenih panjev (čokičev), v katerih sredino izdolbimo do polovice dolžine 6 do 7 cm široko okroglo luknjo. Nato izvrtamo luknjo od strani za vhod. Ta luknja ne sme biti širša, kakor 3 cm, ker drugače se bo v škrinjico ugnezdil vrabec. Ko smo to storili, zamašimo širšo luknjo s tem da pribijemo na panjič desko, ki bo obenem služila za strešico. Pod vhodno luknjo zabijemo klin, na katerega se ptica vsede. Konečno pritrđimo škrinjico na močan drog, katerega privežemo v vrh drevja.

Vinogradništvo. — Cepimo trte v glavo, okopavamo in vežemo. Če bo lepo vreme, bodo trte proti koncu meseca že dobro ozelenele. Tedaj se pojavi

tudi trtjon in majski hrošč. Oba škodljivca zatiramo s pobiranjem. V tem mesecu razmajamo trte siljenke v trtnico. Slaborastočim trtam pognojimo s čilskim solitrom.

Kletarstvo. — V aprilu je skrajni čas za drugo pretakanje vina. To pretakanje moramo izvršiti vsekakor prej kakor ozeleni trta. Znano je, da se takrat začnejo tudi gibati vina. Če stojše na drožju, se lahko drožje dvigne in vino se zmoti. Pri pretakanju ne smemo pozabiti žveplati sodov. Nadalje moramo skrbeti za snažnost kleti in sodov. Tla pometemo, stene pobelimo, kantirje in sode obrišemo s suho cunjco.

Vrtnarstvo: V zimskih gredicah zredčimo rastline in jih presadimo na prosto. Posebno se priporoča prepikirati sadike paradižnika, zelene, paprike, malancane itd., katerih še ni mogoče zasajati na stalno mesto. Od začetka do srede aprila se seje na prosto: čebula, poletna redkev, jestvena pesa, kumare, kardi, mangold, buče, meloni, majaron; fižol in sploh že v prejšnjih mesecih nasteta zelenjava, namenjena za uporabo bolj pozno po leti. V aprilu je najbolj primeren čas posaditi mlade šparglje na stalno mesto. Zgodnji grah je treba okopati in obtakniti. Zimsko zelje je ponovno zaliti z gnojnico in okopati. Proti koncu aprila lahko začneš sejati pozne poletne vrzote, kapus, karfijol in brokol.

Gozdarstvo: S sajenjem gozdnih sajenic prenehaj, prav tako tudi s kleščanjem. Listje in gozdno travo poberi čimprej. Zatiraj razni gozdni škodljiv mrčeš, zlasti pa borovega preleca, borovega in smrekovega lubadarja.

Vprašanja in odgovori

Št. 22. — Š. A. iz V. — Vi prašate: Ali je dovoljen uvoz iz Jugoslavije v Italijo popolnih panjev s čebelami?

Odgovor: Uvoz čebel in dotičnih

panjev je v našo državo na sploh dovoljen in je prost vsake carine. — G.

Št. 23. — P. V. iz K. — Vi pišete: Kakor poročate v zadnji številki »Go-

spodarskega vestnika«, razpisuje Zvezni kreditni zavod v Benetkah nagrade za kmetijske obrti. Ali bi lahko tudi jaz kaj dosegel pri tem? Kako naj se napravi prošnja in kakšne listine naj se priložijo?

Odgovor: Prošnjo za podelitev nagrade pod naslovom »za uzorne kmetijske obrti«, morate nasloviti na »Istituto Federale di Credito« v Benetkah, pošljete pa jo lahko tudi naravnost z istim naslovom na podružnico tega zavoda v Gorici Piazza della Vittoria št. 3 (tik kavarne Adriatico). Listin ni treba priložiti nikakih, ker pride tako zastopnik zavoda na lice mesta, da se prepriča, ali ste nagrade vredni ali ne. Če imate mogoče kakšno sliko o izvršenih izboljšavah v svojem gospodarstvu, priložite jo. Prošnja naj se sestavi na koleka prostem papirju. V njej opišete vse izboljšave, ki ste jih v zadnjem času uvedli v svojem gospodarstvu, opišete uzorne svinjake, hleve, gnojišča, sadovnjake, vinograde, travnike, in sploh vse, kar smatrate za omembe vredno v podkrepitev svoje prošnje. Ne zabite navesti svojega imena in kraja, kjer se posestvo nahaja. Rok za vlaganje poteče z 31. marca 1925. Vendar pa glede roka niso tako strogi. Mi Vam svetujemo, da prošnja vložite. Ker važno je to, da je prošnja vložena in v njej v glavnih obrisih povedano, iz katerega naslova želi stranka imeti nagrade. Vse ostalo napravi tako dotični pooblaščenec zavoda. — Ta pojasnila smo dobili od nadzornika Zveznega kreditnega zavoda, ki posluje v Gorici. — G.

Št. 24. — J. H. iz B. — Vi pišete: Imam mlado kravo, kateri se napravljajo, ne vem, iz kakšnega razloga, na vimenu bradavice, od vimena naprej pa do popka tako zvani polipi. Drugače je krava zdrava. Ali je mogoče te izrasteke odpraviti in kako?

Odgovor: Prevežite vsako bradavico in vsakega polipa s tankim gumijevim trakcem, kakor ga rabite za cep-

ljenje trt. Male bradavice, ki jih ni mogoče prevezati, pa mažite z ihtijolovo mastjo in sicer v razmerju 1:5 (en del ihtijola pet delov masti). Zdravljenje traja, po obsegu bolezni, 15 do 30 dni. Mažo vršite lahko enkrat ali pa večkrat na dan. — A. — ic.

Št. 25. — T. A. iz K. — Vi pišete: Že več let mi poginjajo mladi zajčki, v starosti do dveh mesecev. Kupil sem si tujo brejo samico v upanju, da se bodo vsaj njeni mladiči ohranili. Ali trije od teh so mi že poginili, nekaj čez en mesec stari, dasi krmim samico z enako hrano, kakor je bila prej krmljena. Kaj bi bilo temu vzrok? Kjer sem samico kupil, pa zajčki prav lepo uspevajo, tudi prejšnji mladiči. Zdi se mi, da je ves moj prostor, kjer redim zajce, okužen.

Odgovor: Umrljivost zajcev je utemeljena navadno v sledečih dveh okolnostih, ki ju moramo dobro poznati: a) *Premladi starši*. Samec mora imeti vsaj 8 mesecev, samica pa vsaj 6 mesecev. Če se zajci plemenijo pred to dobo, uspeva sicer prvi rod, a naslednji rodovi se ne vzdržijo; b) *Krvna sorodnost*, ki se je moramo strogo izogibati. — Naše mnenje je sicer, da v Vašem hlevu ni bolezni, vendar pa bi bilo umestno, da poginjeni živali natančno pregledate jetra. Če so te bolj belkaste ali sploh izpremenjene barve, je žival okužena. V tem slučaju morate z dosedanjo rejo prenehati, prostor razkužiti z apnenim beležem, lesene dele pa sežgati. Ako začnete na novo z rejo, pripravite prostor na drugem kraju, drugače se bo okuženje ponavljalo. Bolj točnih navodil ne moremo dati, ne da bi videli poginjenih zajčkov. — A.

Št. 26. — L. I. iz P. — Vi pišete: Kako bi obvaroval hrastove deske, da se ne skrivijo?

Odgovor: Na vaše vprašanje nam ni mogoče dati natančnega odgovora. Kajti pri hrastovem lesu je treba natančno vedeti, kedaj je bil posekan in ali je lupljen ali ne. Važno je tudi, kedaj

oziroma koliko časa potem, ko je bil posekan, je bil hlod razrezan na deske. Ako hočete natančen odgovor, nam morate sporočiti, kar smo prej navedli. — *ek.*

Št. 27. — Š. F. iz B. — Vi pišete: Kako se odpravi bolezen »pikaa«, ki se pozjavi pogostokrat na jeziku kokoši?

Odgovor: Odprite lanski letnik »Gospodarskega vestnika« (št. 10) str. 189, kjer je živinozdravnik G. natančno opisal, kako se pika zdravi. — *G.*

Št. 28. — Š. F. iz B. — Vi pišete: Kako se ohranijo kokošja jajca dolgo časa sveža?

Odgovor: En način shranjevanja jajc je opisan v odgovoru št. 55 v lanskem »Gospodarskem vestniku« str. 199. — Če Vam ta ne zadostuje, sporočite, da bomo o priliki, navedli še nekaj načinov postopanja. — *G.*

Št. 29. — H. J. — B. — Vi pišete: Imam krave, ki so okužene na spolovilih. One, ki niso breje, zdravim z »bisu-

linom«. Ali smem zdraviti tudi breje s tem sredstvom? Želim namreč temeljito odpraviti bolezen iz svojega hleva.

Odgovor: Tudi breje krave lahko zdravite z bisulinom. Ni se bati, da bi to zdravljenje vplivalo na plod. — *ic.*

Št. 30. — Š. F. iz B. — Vi pišete: Kako se odpravijo in pokončajo kurje uši?

Odgovor: Najboljše sredstvo je brezdvomno mrčesni prah, ki naj se potrosi vsaka dva ali tri dni kokošim med perje. S tem dosežete naprej zaželjeni namen. Najvažnejše pa je, da posvetite kar največjo pažnjo temeljiti snagi v kokošnjaku. Star omet naj se ostrga. Vsaka razpoka ali jamica naj se dobro namaže s petrolejem ali smolnjakom, zid pa naj se na novo ometa in poškropi z apnom, ki se mu je pridalo nekoliko karbolne kisline ali aluna. Tla v kokošnjaku naj se temeljito operejo z močnim lugom. Razpokline naj se dobro zamažejo s petrolejem.

G o s p o d a r s k i d r o b i ž

Naše mlekarne. — V svoji 2. letošnji številki je »L'Italia Agricola« prinesla članek o »furlanskih združnih mlekarnah«. Naše slovenske mlekarne se omenjajo le v par stavkih. »V bivši Goriški, ki je bila pred kratkim združena v Furlansko pokrajino imamo krog 50 mlekarn, skoraj vse v gorenji soški dolini. Razen mahlizijem poslujejo te mlekarne le jeseni in po zimi, ko ni živina na paši. Te mlekarne so v tehničnem pogledu nekoliko zastarelo urejene: nimajo primernih prostorov in moderne opreme in orodja, se pa jako naglo izpopolnjujejo. V upravnem oziru pa so izborno urejene: prodajajo maslo in sir, kar ga člani ne rabijo, najboljšemu ponudniku in razdelijo potem izkupilo med člane v razmerju z množino mleka, ki ga je posameznik izročil v mlekarno.

Sir, ki ga proizvajajo, je znan pod imenom *bovški sir*. Nekateri mlekarne, ki imajo mlečne posnemalnike, proizvajajo izborno maslo, ki gre posebno v Trst. Letna množina mleka, ki se predela v teh mlekarnah, znaša po najnovejši statistiki krog 65.000 q na leto.

Naša dolžnost je da spravimo moderne ali vsaj bolj odgovarjajoče uredbe, tudi v one mlekarne, ki poslujejo še po starih in prastarih navadah in običajih. Tujci te nedostatke zapazijo in si potem ustvarijo svojo sodbo.

Nabrežinski kamnolom. — Pred vojno je kamnoseška obrt v Nabrežini izborna prospevala. Vojni dogodki in neposredna bližina strelskih jarkov je obrt uničila. Prva leta po vojni si podjetniki niso mogli opomoči. A njih žilavi vztrajnosti se je posrečilo polagoma si pridobiti zopet domačih odjemalcev, kakor tudi obrniti pozornost tujih tr-

gov na se, in danes so nabrežinski kamnolomi zopet v razmahu. Sklep železniške uprave, da se novi kolodvor v Milanu izgradi z nabrežinskim kamnom, bo te obrtnike še bolj opogumnil. Tudi obnovevanje po vojni porušeni cerkev v deželi daja v precejšnji meri zaslužka pridnim Nabrežincem.

Lovski zakoni. — V naših krajih veljajo še večno lovski predpisi starih deželnih zakonov. To izrecno določa tudi lovski zakon, ki velja za stare pokrajine. Ker pa nekatere osebnosti rujejo proti našim lovskim predpisom, je kr. komisija za upravljanje tržaške pokrajine sklenila pozvati osrednjo vlado, naj tudi za nadalje pusti v veljavi stare lovske običaje in predpise v veljavi. V to svrhu naj izda poseben odlok, s katerim naj se izenačijo predpisi zakonov, ki danes veljajo za bivšo goriško, tržaško in istrsko pokrajino.

Bistvo teh predpisov pa naj bo: a) Občinski lov naj se oddaja na javni dražbi najboljšemu ponudniku za dobo od 6 do 10 let. Loviti smejo samo najemniki ali člani zakupniških združb; b) lastna lovišča naj ostanejo le takim posestnikom, ki posedujejo najmanj 115 ha zemljišča; c) loviti sme le, kdor ima lovski in orožni list in dovoljenje lastnika ali najemnika lovišča; č) nadzorstvo in seznam lovec vodi okrajne politične oblasti; d) zapriseženi lovski čuvaji naj bodo tudi poljski čuvaji; e) varstvo gnezd in kmetijstvu koristnih ptičev (onih, ki uničujejo žuželke).

Listnica uredništva: Gospode sotrudnike, katerih prispevke nismo priobčili, prosimo potrpljenja. Pride sčasoma vse na vrsto. Gradivo naj se pošlje do 25. dne vsakega meseca. — Od več strani smo dobili raznih nasvetov. Nekatere smo že upoštevali pri izpopolnjevanju lista, druge pa bomo še. Hvala vsem za pobudo. — Na vprašanja brez podpisa ne odgovarjamo. Kdor želi pismen odgovor, naj priloži znamko za 60 stotink. — Po novi tarifi naj se na pisma stavi kolek 60 stotink, na dopisnice pa 40 stotink. — Vsem

Padanje lire so, po mnenju vlade, zakrivili razni brezvestni koristolovci. Da se delovanje teh špekulantov onemogoči, je vlada izdala celo vrsto ukrepov, ki naj pomagajo liri zopet do njene vrednosti. Posebno borzne agente je vlada prav trdo prijala. Ima že utemeljenih povodov za to.

Novi predpisi o spuščanju bikov. — Dne 10. marca 1925. je poslanska zbornica sprejela nov zakon o spuščanju bikov, ki vsebuje nekatere stroge, a utemeljene predpise. Tako bodo po teh predpisih tudi zasebni biki, določeni le zasebni rabi, podvrženi licenciranju. — Oblast more tudi uradno odrediti, da se mora bik rezati.

Običaji v kupčiji z živino. — Vsak kraj ima skoraj svoje posebne, nepisane zakone, po katerih se ravna kupci in prodajalci živine. Vendar pa kljub temu se marsikdo pri kupčiji britko opehari, ne da bi si mogel pomagati, ker manjka nam zadevnih izčrpnih zakonitih določb. Iz tega nastanejo večkrat dolgotrajne in brezuspešne pravde, ki požrejo kupcu in prodajalcu več kot je vredno prodano oziroma kupljeno živinče. Ta pomanjkljivost v zakonodaji se v Italiji britko občuti. Že večkrat so ugične živinorejske organizacije pozvale osrednjo vlado, naj pripravi zakonski načrt, ki bo urejeval kupčijo z živino. Danes se klic po takem zakonu zopet penavlja v državi. Njegova potreba je več kot očividna, kajti, kar se godi danes na živinskih trgih, ni več za ta svet.

sotrudnikom, naročnikom in prijateljem želimo vesele Velikonočne praznike. — Sotrudnike prosimo za bolj kratke članke, primerne za eno številko.

Listnica uprave: Priložene poštno položnice naj se nemudoma porabijo za poravnavo naročnine. Kdor list dobiva, mora naročnino plačati. Uprava mora svoje obveznosti tudi redno poravnati. — Imamo še vse letošnje številke na razpolago.